

REMISSYTTRANDE ÖVER MEDDELANDET FRÅN EU-KOMMISSIONEN MED TITELN *EN REN JORD ÅT ALLA*

SEI tackar för möjligheten att komma med ett yttrande över den strategi som lagts fram av EU-kommissionen gällande hur unionen kan nå nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2050. Nedan redovisas synpunkter baserat på expertis hos forskare verksamma på SEIs huvudkontor i Stockholm. Notera att synpunkterna huvudsakligen är baserade på den 27-sidiga sammanfattning av strategin. Hela strategin på 400 sidor ser ut att vara ett gediget och genomarbetat dokument men det har inte varit möjligt att under remisstiden göra en fullständig analys av detta.

En teknikoptimistisk vision

En sammanfattande reflektion över strategin är att den är ambitiös och tämligen teknikorienterad och det är därvidlag en teknikoptimistisk vision som presenteras. Sant är att det sker stora framsteg på många områden vad gäller förnybar energi och teknik för att minska växthusgasutsläpp – mest synligt när det gäller förnybar energi och energilagring – men det är viktigt att också vara medveten om att stora utmaningar kvarstår. Särskilt värt att notera är att det i dokumentet sätts stora förhoppningar till ett antal nyckeltekniker som i dagsläget ännu är oprövade eller i mycket tidigt stadiet av kommersialisering. Uppseendeväckande är det stora utrymme som ges åt *elektrobränslen*, som i dagsläget överhuvudtaget inte alls finns tillgängliga kommersiellt och som bedöms ha betydande utmaningar även framöver. Det vore i sammanhanget intressant att veta mer om vilka bedömningar som har gjorts gällande elektrobränslets konkurrenskraft som har resulterat i den positiva bild som ges.

Stora skillnader i EU och Sverige gällande synen på bioenergi

I anslutning till diskussionen om elektrobränslen är det också intressant att notera diskrepansen mellan europeiska och svenska perspektiv på biobränslen. Svenska styrmedel på biobränslen, såsom kvotplikten, och vidare planer för nettonollutsläpp – exempelvis de som tagits fram av olika industrisektorer som del av *Fossilfritt Sverige* – tenderar att vara tungt avhängiga en stor ökning av bioenergianvändning i såväl

industriella processer som transportsektorn. I kontrast till detta så nämns biobränslen och bioenergi tämligen sparsamt i *En ren jord för alla* och de ovan nämnda elektrobränslena har en betydligt mer framträdande roll. Oaktat vad man tror om de respektive bränslenas framtida konkurrenskraft är det för svensk räkning viktigt att adressera de markanta skillnader som finns mellan å ena sidan EU i stort och å andra sidan Sverige (och Finland samt möjligtvis några fler länder) vad gäller synen på bioenergi och dess roll i ett framtida energisystem. Sverige har i såväl skogsindustri som fjärrvärmesektor unikt goda förutsättningar för hållbar användning av bioenergi, något som bör utnyttjas. Med detta sagt kommer den tämligen skeptiska synen på bioenergi i övriga Europa knappast att förändras över en natt, särskilt inte som andra förnybara energislag och lösningar som elektrifiering vinner i konkurrenskraft i takt med löpande teknikutveckling och minskade kostnader. Denna spänning är något som måste hanteras.

Sverige är på väg att bli ett framstående vätgasland, men kännedom och helhetsgrepp verkar saknas

För svenskt vidkommande är det också intressant att *vätgas* också ges ett stort utrymme i strategin. Detta är viktigt då Sverige i det nyligen påbörjade HYBRIT-projektet har vad som troligen är bland världens mest ambitiösa planer vad gäller industriell användning av vätgas. Dock är HYBRIT än så länge en tämligen isolerad – om än stor – punkt i det svenska vätgaslandskapet, något som kan exemplifieras av det faktum att Sverige är ett av fåtal EU-länder som valde att inte stödja det europeiska vätgasinitiativ som lanserades hösten 2018. Sverige bör ta ett helhetsgrepp kring vätgas och dess potential som energibärare för att undersöka möjligheter till synergier kopplade till HYBRIT.

Riskabelt att lita på europeisk infrastrukturell integration

En av de absolut svåraste sektorerna när det gäller att nå nollutsläpp är som bekant flygsektorn. Med tanke på storleken på utmaningarna är strategin påfallande fåordig när det gäller flyget, något som möjligtvis är kopplat till strategins ambivalens gällande biobränslen, som annars brukar ses som den tekniskt mest rimliga lösningen för att minska CO₂-utsläpp från flygtrafiken. Något som istället lyfts fram som en viktig lösning för att få ned utsläpp från flyg är minskat resande och byte av transportmedel till tåg. Detta är naturligtvis vällovliga ambitioner, men när det ökande tågresandet antyds vara avhängigt en någorlunda nära förestående integration av det europeiska tågnet finns det anledning till skepsis. TEN-T är ett ambitiöst projekt som ligger i hjärtat av den sameuropeiska tanken men som hittills präglats av långsam utvecklingstakt. Vidare förutsätter större överflyttningar av resande från väg till järnväg generellt en stor omläggning av investeringar, vilket historiskt varit svårt politiskt. Ska projekt som TEN-T kunna göra någon reell nytta när det gäller att

stimulera tågresa som alternativ till flyg mellan Europas länder så måste infrastrukturprioriteringar ändras.

Är det radikalt med beteendeförändringar och ändrade efterfrågemönster?

Det är intressant att det är endast i de scenarier som är inriktade på att nå max 1.5°C uppvärmning som utsläppsminskningar från ändrade efterfrågemönster har någon betydande påverkan. Intrycket är att den underliggande filosofin är att förändringar i efterfrågan är något som man kan förvänta sig eller sätta tilltro till först när tekniken inte räcker till. I själva verket sker efterfrågeförändringar ofta i samspel med teknikförändring och kombinationen kan få stora effekter, som förvisso kan vara svåra att förutsäga. Denna diskussion är särskilt värd att lyfta kopplat till mat och dieter. Här diskuterar förvisso strategin olika förutsättningar inom Europa vad gäller nötköttsproduktion, men utelämnar den snabba utvecklingen inom olika köttsubstitut. Det finns även en liknande utveckling med ökad försäljning av mer klimatsmarta alternativ till mejeriprodukter. Nya innovationer inom matproduktion är ett område där tekniska framsteg och snabba kostnadsminskningar inom framställning av syntetiska köttprodukter samspelar med ett ökande konsumentintresse för mer hållbar matproduktion och en förändring av sociala normer. Tar denna utveckling fart är potentialen för minskade utsläpp stor och det skulle på relativt kort tid kunna innebära betydande efterfrågeskiftningar med betydande konsekvenser för europeisk jordbruks- och klimatpolitik.

Remissyttrandet har författats av Olle Olsson, Björn Nykvist och Oliver Johnson, samtliga Stockholm Environment Institute (SEI)